

#1 - Ubuntu jednostavni zadaci

#1 - Ubuntu jednostavni zadaci

- 1 – Štimanje jezika na sistemu
- 2 – Povezivanje na wifi & surfanje web-om
- 3 – Instaliranje novog softvera
- 4 – Pronalaženje fajlova, foldera i aplikacija
- 5 – Provjera maila i uređivanje kontakata
- 6 – Chat Klijenti (MSN, Google talk, IRC...)
- 7 - Office paketi
- 8 – Puštanje muzike i videa
- 9 – Fotografije i slike
- 10 – Arhiva podataka

Vježba broj 1 - Štimanje jezika na sistemu

Prva stvar koju bi željeli uraditi u Ubunt-u je naštimiti željeni jezik i tastaturu. Jezik koji instalirate također može poslužiti za provjeru spelovanja i gramatičkih grešaka u nekim aplikacijama. Da bi dodali jezike treba nam konekcija na internet, zato što se paketi sa jezicima trebaju skinuti sa Ubuntu servera. U sljedećoj vježbi ćemo se upoznati kako se konektovati na wireless mrežu. Za sad je dovoljno da je računar priključen na mrežu putem mrežnog kabela.

Idemo na On/Off dugme na desnom gornjem čošku ekrana, -----> idemo na System Settings... -----> pa idemo na Language Support. U ovom dijelu nas može pitati da li trebamo skinuti pakete za jezike, i odgovorimo sa da i sačekajmo da se paketi skinu. Na vrhu ekrana imate listu instaliranih jezika i ovu listu možete prevući-i-pustiti i napraviti poredak po svom ukusu. Jezik na vrhu ekrana će biti glavni jezik vašeg sistema. Ako izaberete novi jezi da bude defaultni (osnovni) trebate napraviti klik na Apply sistem wide, da bi napravili promjene na čitavom sistemu, a ne samo na trenutnom accountu. Da skinete više jezika kliknite na dugma Install/Remove languages... zatim kliknite na checkbox-ove jezika koje želite i idemo na Apply changes. Sljedeći put kad se logujete biće vam postavljeno pitanje da li ove promjene želite da se izvrše i na imena foldera kao My documents i Music folder. Ako prihvatite promjene primjetit ćete da će se samo prazni folderi preimenovati. Ako na primjer folder Documents nije prazan kreirat će se novi folder Dokumenti i stari folder će se sačuvati. Dobra je ideja da se ide na Home folder kopira sadržaj foldera, i izbriše ono što nam ne treba.

Na tabu Regional Formats tabu izaberite format zapisa brojeva, datuma, i currency i idemo na apply system wide.

Sad izađemo iz sistema pomoću Log out i ponovo se logujemo da bi vidjeli željene postavke.

Vježba broj 2 – Konekcija na wifi mrežu i pretraživanje web-a

Pored Ethernet mreže koja za konekciju koristi kablove, Ubuntu dolazi potpuno spreman za wifi mreže. Većini wifi kartica treba odgovarajući driver da bi radila, i da bi provjerili da li je sve instalirano kako treba idite na System settings > Additional drivers da bi vidjeli da li je sve u redu sa pravilim instaliranjem vaše wifi kartice. Ako je potrebno skinuti novi driver za vašu wifi karticu, trebaće vam pristup na internet putem kabela, prije nego što budete u mogućnosti koristiti wireless konekciju.

Ako vam driveri ne trebaju, vaš wifi vjerovatno već radi i možete vidjeti wireless ikonu na gornjem meniju vašeg desktopa. Samo kliknuti na to i vidjećete dostupne wifi mreže oko vas. Ako se vaša mreža ne pojavi, pogledajte pod opcijom "more networks" ili "connect to hidden networks" u slučaju da je vaša

mreža sakrivena. Dalje kliknite na vašu mrežu, ukucajte password i spremni ste za polijetanje. Sistem vas može pitati da ukucate keyring password da bi da bi sačuvao vašu šifru na računaru, i na taj način ne bi morali kucati vašu wifi šifru svaki put kad uključite računar. U suprotnom, kad izaberete da se konektujete automatski sistem će vas pitati za vaš keyring password prije nego što pristupi konekciji. Da bi izbjegli kucanje vašeg keyring passworda svaki put kad se logujete, idite na "Edit connections" koji se nalazi na mrežnom meniju, pa izaberite konekcije koje koristite i kliknite na edit. Na dnu ovog prozora uključite kvadratić pod imenom „Dostupno svim korisnicima“.

Jednom kad uradite ovo, kliknite na firefox ikonu i uživajte.

Neki dodaci (plug-in-ovi) nisu uključeni u sklopu FireFox zato što nepadaju u besplatan softver. Ovi dodaci su nam potrebni da bi gledali flash video, animacije ili prilikom korištenja web aplikacija. Ako su vam potrebni neki od ovih dodataka, trebali bi omogućiti "multiverse" za kod softvera. U sljedećoj vježbi ćemo vidjeti kako ovo uraditi. Poslije instalacije novih dodataka (plug-in-ova) potrebno je zatvoriti pa ponovo pokrenuti FireFox. Postoji veliki broj dodataka koji su dostupni preko FireFox menija tools > Add-ons

U sljedećoj vježbi želimo da objasnimo kako instalirati novi softver na Ubuntu.

Vježba broj 3 – Instaliranje novog softvera

Instaliranje novog softvera na Ubuntu nije komplikovano, ali možda je malo drugačije od onoga na koji ste navikli, pa obratite pažnju na ovu vježbu, može biti vrlo korisna.

Na Ubuntu imate nešto što se zove softver centar koji se po defaultu nalazi na unity launcher-u (na lijevoj traci ekrana). Softver centar je mjesto gdje ćete pronaći hiljade aplikacija koje su spremne za instaliranje na vaš sistem. One su obično testirane i preuređene pomoću Canonical ili pomoću Ubuntu zajednice. Možete ili surfati kroz kategorije ili iskucati šta želite pronaći.

Kad pronađete nešto interesantno, kliknite na njenu liniju i instalirajte. Napišite svoj password i sačekajte dok se ne instalira. Sad možete pronaći softver koji ste upravo instalirali koristeći dash home (ikona sa Ubuntu logom na vrhu lijeve trake za pokretanje programa). Detaljnije ćemo objasniti kako pronaći fajlove, foldere i aplikacije u sljedećem videu.

Ako ne možete vidjeti dugme za instaliranje opisano iznad, možete provjeriti kod softvera koji trenutno koristite. Po defaultu, Ubuntu će pretražiti Besplatan i Open Source Softver, ali bez obzira na ovo, možete instalirati softver koji želite. Ako niste upoznati sa idejom o besplatnom softveru, dosta toga možete naučiti korištenjem googla na mnogobrojnim webstranicama koje pričaju o tome, a mi bi izdvojili webstranicu idilix.net/arti (možda bi bilo lijepo i korisno da ovo pogledate).

Da bi instalirali ograničeni softver ili softver koji je nečije vlasništvo, pokrenite Software Centar i ideite na meni Edit > Software Sources poslije čega trebate napraviti klik na "restricted" i "multiverse". Sad ovu vrstu softvera možete instalirati koristeći Softver Centar. Dalje, da bi ste pustili ne-besplatni medija formate kao Windows media, Quicktime ili Flash, pretražite i instalirajte ubuntu-restricted-extras. Da bi mogli gledati zaštićene DVD-ove pritisnite Ctrl+Alt+T i onda ukucajte sljedeću naredbu

```
sudo /usr/share/doc/libdvdread4/install-css.sh
```

Ovo instaliranje softvera trebete uraditi samo jednom. Slobodno pogledajte stranicu <https://help.ubuntu.com/community/RestrictedFormats> za više informacija o ograničenim formatima i za razumjevanje zašto oni po defaultu nisu uključeni u Ubuntu.

Također je moguće instalirati softver ručno, bez korištenja Softwer Centra, ali o tome nećemo pričati još. Za sad, Softwer centar će uraditi posao sasvim dobro.

U sljedećoj vježbi želimo da vidimo kako pronaći fajlove, foldere i aplikacije na vašem računaru.

Vježba broj 4 – Pronalaženje fajlova, foldera i aplikacija

Postoji više načina kako pronaći fajlove i foldere na Ubuntu desktopu. Najintuitivniji način je da idemo na Home folder koji se nalazi na lijevoj strani trake sa programima. Otvorit će se prozor koji na lijevoj strani ima imena foldera, a sadržaj foldera na desnoj strani, kao i kod većine operativnih sistema. Da bi podesili na koji način će se prikazivati podaci, idemo na View meni i izaberimo željeni izgled.

Da bi pronašli određen fajl ili folder možemo kliknuti na lupu koja se nalazi u desnom gornjem čošku otvorenog prozora i onda ukucamo šta tražimo. Pretraga će se vršiti u trenutnom folderu ali možemo lagano promjeniti ovo birajući sa padajućeg menija nešto drugo i pravljenu reload search. Možemo izabrati vrstu fajla koju tražimo klikajući na + dugme i birajući vrstu fajla koju tražimo.

Postoje lakši i jednostavniji načini da pretražimo fajlove i foldere pomoću search opcije. Kliknite na Dash Home (logo Ubuntu) koja se nalazi na vrhu trake za pokretanje programa i izaberimo ključne riječi (npr. example). Dash home se može pokrenuti i klikanjem na win tipku (ili super tipku kako je neki nazivaju) koja se nalazi između lijevog ctrl i alt-a. Na dnu prozora sa pretrakom možete izabrati da li ste tražili aplikacije, fajlove, muziku ili video. Za svaku od njih na desnoj strani imate Filter koji će vam pomoći pri pregledu rezultata, tako što ćemo postaviti dodatno ograničenje kao vličina, datum, ocjena itd.

Rezultati će biti prikazana u tri reda, sve i jedan u kratkom opisu. Potrebno je napraviti klik na opis da bi vidjeli sve rezultat. Da bi ste vidjeli rezultate u punom prozoru kliknite na Maximize dugme u gornjem lijevom čošku prozora. Kliknite ponovo na isto dugme da se vratite na manji prozor.

Nova opcija pod imenom Hide display je predstavljena sa verzijom Ubuntu 12.04, koja nam dozvoljava da vršimo pretragu unutar sistema i system menija. Kao primjer, recimo da želimo promjeniti prikaz fajlova i foldera. Umjesto da idemo na View meni i biramo opciju List, možemo pritisnuti alt i izabrati list. Meni opcija View > List će se prikazati i možete je izabrati pomoću strelica. Ovo je jednostavan primjer ali postoji i puno drugih složenijih i korisnijih primjera.

Vježba broj 5 – Provjera maila i podešavanje informacija o kontaktima

Ubuntu dolazi sa mail klijentom integriranim unutar desktopa. Ovaj program je veoma sličan Microsoft Outlook-u na Windows OS ili Mail-u na Mac OS. Na traci koja se nalazi na vrhu ekrana, na desnoj gornjoj strani ekrana nalazi se mala sličica koverta koja će vas upozoriti na pristiglu poruku. Da bi podesili svoj mail klijent kliknite na tu kovertu i onda na Set Up Mail (naravno na ovo ćete kliknuti ako je slučaj da ste prvi put pokrenuli softver, ili Mail i da prvi put koristiti Thunderbird na svojoj mašini). Ako nije nikakav mail account podešen na Thunderbird-u, on će vam ponuditi mogućnost da kreirate novi account. Ovo možete preskočiti ako želite koristiti svoju postojeću e-mail adresu. Na configuration prozoru koji će se pojaviti, ukucajte svoje ime, e-mail i password, i tada kliknite na continue. Vaš e-mail informacije će se prikazati, i sve što treba je da podvrdite, i onda kliknite na „create account“. Da bi podesili neki drugi account idite na Thunderbird meni edit > account settings > account actions > add mail account.

Da bi uvezli kontakte, mailove ili ostale postavke iz nekog drugog klijenta, prvo exportujte informacije sa svog starog mail klijenta. Instrukcije za ovaj korak (za eksport kontakata) zavisi od mail klijenta koji koristite. Poslije toga idite na Thunderbird meni Tools > Import i slijedite korake koji se pojave na vašem ekranu. Kontakti će onda biti dostupni klikom na Address Book dugme na gornjem Thunderbirds prozoru ili u „Contacts“ opciji na koverta meniju.

Naravno, pristup e-mejlu i dalje možete koristiti na običan način putem Firefox-a.

Sljedeća vježba je kako podesiti chat accounts (profil za komunikaciju).

Vježba broj 6 – Chat client (MSN, Google talk, IRC, Facebook...)

Klijenti (programi) za komunikaciju

Ubuntu je totalno spreman za najpopularnije chat servise direktno sa vašeg desktopa. Lociran je na istom meniju koji smo koristili u prethodnoj vježbi, koverta na na meniju u vrhu prozora. Ovaj put trebamo kliknuti na Chat u sklopu koverta (envelope) menija. Kao i kod konfigurisanja vašeg mail klijenta, pojavit će se prozor da vas vodi kroz ostatak podešavanja vašeg chat račun. Ono što je potrebno je da ste registrovani na nekom od chat servisa kao MSN, Google chat ili Facebook chat prije nego što možete konfigurisati svoj chat klijent. Izaberite račun koji želite podesiti, ukucajte svoje ime i password i već ste spremni za primanje i slanje chat poruka. Za pristigle poruke ćete također biti obavješteni preko koverat ikone. U istom koverat (envelope) meniju možete podesiti svoje trenutno stanje koje će biti prikazano na vašem kontaktu.

U vježbi broj tri iz trećeg dijla lekcija iz Linuksa, ćete vidjeti da Chat klijent možete koristiti da bi kontaktirali ljude iz Ubuntu zajednice. Postoji mnogo soba za pričanje za Ubuntu, uključujući i početničku sobu gdje možete postavljati pitanja i odmah dobiti odgovor od nekog drugog konektovanog korisnika. Pokušajmo prvo preći sve vježbe iz ovih lekcija pa tek onda koristiti IRC sobe za pričanje u slobodno vrijeme.

U sljedećoj vježbi ćemo pričati o Free i Open Source office paketu koji se zove Libre Office.

Vježba broj 7 – Office suite

Najpopularnije kancelarijske aplikacije uključene u Ubuntu OS već imaju napravljenu prečicu na lijevoj traci sa alatima (poznata pod imenom unity launcher) po defaultu. Tu možete vidjeti text editor LibreOffice Writer (koji je po mogućnostima i načinu rada isti kao Word na Windowsu ili Pages na Mac-u), program za rad sa tabelama LibreOffice Calc (ekvivalentan sa Excellom na Windowsu ili Numbers na Mac-u) i program za pravljenje prezentacija LibreOffice Impress (koji odgovara PowerPointu na Windows-u ili Keynote-u na Mac-u). Samo napravite klik, i počnite praviti željeni dokument. LibreOffice je potpuni kancelariski paket i radi skoro isto kao i svi ostali kancelariski paketi, u slučaju da ste već upoznati sa radom tih nekih drugih paketa, neće vam trebati ni malo vremena da se uštimate sa ovim programom. Usput, napomenimo i to da je LibreOffice dostupan i na Windowsu i na Macu. Ostale kancelariske aplikacije mogu biti skinuti sa softver centra: LibreOffice Math, LibreOffice Draw, LibreOffice Base, Dictionaries, Sticky Notes, Organizers, Finance managers, Printer and scanner drivers i puno više. Da bi saznali puno više kako koristiti programe iz LibreOffice paketa, pogledajte oficijelnu LibreOffice dokumentacionu stranicu na adresi www.libreoffice.org/get-help/documentation/.

Šljedeće što želimo je da vidimo kako pustiti muziku i filmove.

Vježba broj 8 – Puštanje muzike i videa

Da bi ste uživali u svojoj digitalnoj kolekciji, trebate otići na ikonu zvučnika na gornjoj traci i pokrenuti Rhythmbox.

Rhythmbox je potpun medija player rješenje sa mnogim dodacima kao internet radio, on-line muzička radnja, play liste, ocjene pjesama, audio format konverzija, mp3 player ili iPod menađer i puno više. Da bi ste uvezli fajlove ili foldere u svoju biblioteku, idite na meni Music>Import file ili Import folder. U zadnjih nekoliko verzija Ubuntu, defaultni media player je bio Banshee. Iako je napravljena odluka da se pređe na Rhythmbox, i dalje možete skinuti sa interneta i koristiti Banshee, ako želite.

Ako preferirate nešto slično Winamp-u, pokušajte sa Audacious ili Amarok, oba su visoko kvalitetna dva softvera, dostupna iz software centra, i besplatna za korištenje.

U slučaju da želite slušati samo jednu pjesmu ili gledati samo jedan film, bez dodavanja u vašu medija kolekciju, ovo možete bez problema uraditi putem Totem medija playera. Ovo je vrlo jednostavan softver, koji će samo pročitati vaš medija fajl i zaustaviti se. Da bi pokrenuli Totem movie player idite na Dash home i upišite totem ili movie player. Poslije toga idite na meni movie>open i izaberite film ili pjesmu koju želite pustiti. Također možete prevući i pustiti medija fajl na Totem i to će raditi također. Totem čita veliki broj audio i video formata, uključujući windows media file format .wmv, Apple iTunes format .m4v, besplatne formate kao .ogg ili .mkv, plus CD-ove, DVD-ove i BluRay. Kao drugu varijantu možete koristiti VLC koji je drugi popularni Besplatni i Open Source Software za čitanje medija fajlova.

Sljedeća vježba je namjenjena za organizovanje i uživanje u vašim slikama i fotografijama.

Vježba broj 9 – Fotografije i slike

Upravljanjem slikama je omogućeno preko Shotwell. Ovaj program je vrlo sličan Windows photo gallery-ju, Picasa ili iPhoto, koji nam omogućavaju da importujemo i organizujemo naše slike. Da bi pronašli ovaj program trebamo kucati shotwell na Dash-u (logo ubuntu) ili search applications i koristiti filter za grafičke aplikacije. Shotwell može importovati slike preko vašeg računara, nekog vanjskog diska ili direktno preko vašeg fotoaparata. Kad prikopčate fotoaparat pojaviti će se prozor koji će vas pitati šta treba uraditi. Ovdje možete izabrati opciju da treba otvoriti Shotwell. Poslije toga trebate napraviti samo jedan klik da bi ste importovali slike.

Prvi put kad pokrenete ovaj program sistem će vam pomoći da organizujete vaše fotografije. Poslije importovanja vaših slika, možete lagano im dati ocjene, odbaciti ih, vidjeti po datumima i slično. Glavne opcije možete dobiti ako napravite klik sa desnim dugmetom, ali puno više opcija ćete dobiti birajući meni na vrhu. Ako želite samo pogledati slike ali ne i dodati ih u svoj Album, potrebno je napraviti samo dva klika na sliku sistem će je prikazati. Ovo je integrirano u sistem tako da ne morate raditi ništa posebno. Radi kao što ste i očekivali.

Vježba broj 10 - Backup

Pravljenje backup-a (archive) svojih podataka je od esencijalne važnosti za prevenciju gubitka podataka. Uvijek treba praviti backup i osigurati se da je gubitak podataka minimalan. Važno je da pravimo backup na neki vanjski disk, zato što, ako vam se vaš (unutrašnji) hard disk pokvari imat ćete podatke na tom vanjskom.

Pa priključimo vanjski disk i pokrenite backup aplikaciju klikanjem na Ubuntu logo -> u search boxu ukucamo backup. Isto tako aplikaciju možemo pokrenuti sa System settings: On/Off -> System settings -----> Backup

Ako je ovo prvi put da pokrećete Backup dobićete opciju da povratite podatke sa nekog ranijeg backupa ili da vidite trenutne postavke. Kliknite na Just show my backup settings pa uključite automatic backup prekidač. Ovo će vam osigurati da će se backup raditi bez vaše brige o tome. Ako se iz nekog razloga desi slučaj da Ubuntu ne mogne napraviti arhivu automatski, bićete obavješteni o tome. Na tabu Storage izaberite Backup Lokaciju. Ako koristite vanjski disk uključite Local folder (sa padajuće liste) pa onda izaberite folder na svom vanjskom disku u koji želite snimati svoju arhivu. Ovo je najlakši način za pravljenje backupa i postoje i drugi oblici kao snimanje podataka u oblaku na nekom od Ubuntu servera (biranjem postavke Ubuntu one), na nekom od ftp servera ili na nekom od webDav servera. Ubuntu nam dozvoljava da koristimo do 5 GB podataka. Nekad se dešava da backup pređe preko ovog praga i moguće je kupiti dodatni prostor.

Na Folder tabu možemo uključiti ili isključiti nešto željene filove ili foldere koji će ući u backup. Defaultne postavke će biti dovoljne za većinu korisnika. I konačno na zadnjem tabu Schaulder izaberite koliko često želite praviti backup i koliko dugo ćete držati backup. Stari backup će se čuvati do naznačenog vremena ili dok se ne potroši slobodan prostor potreban za backup.

Da bi povratili informacije iz svog backupa, pokrenimo dati softver i ovaj put izaberimo Restore sa Overview taba.